

Кримската война още повече възбужда освободителния духъ на българитѣ. Образованата въ Букурещъ „Епитропия“ почва да събира доброволци. Формирани били нѣколко отряда. Участвували въ тѣхъ и офицеритѣ българи Кишелкю, Грамадовъ, Петровичъ, Бойчослу и Росети.

Въ 1856 година избухна Николовото (дѣдо Никола) възтание въ Търново. Въ 1857 година избухна Димитракиевата буна пакъ въ Търновско. 1862 година ставатъ възстания въ Търново, Габрово и Сливенъ, водителствувани отъ Богоолу, Н. Стефановъ и Х. Димитровъ. Презъ същата година се формиратъ български легиони, които подъ водителството на Раковски и дѣдо Илю, участвуватъ въ сръбскитѣ движения.

Презъ 1867 година революционното движение се усилюва. Националното съзнание у българитѣ усилено се развило. Същата година продължителна борба водили четитѣ на Панайотъ Хитовъ, Филипъ Тотю и Петръ Петковъ.

Движенията въ Сърбия привличатъ широкото участие на четата на дѣдо Иванъ Кулина и българския легионъ на П. Хитова презъ 1867 година. Въ 1868 година борба водятъ четитѣ на Х. Димитръ Асеновъ и Стефанъ Караджа. Въ 1875 година пламватъ възстания въ Търновско, Ст. Загора, Чирпанъ, Шуменъ, Русе и Черна-вода.

Презъ 1876 година въ сръбско-турската война взематъ участие четитѣ на Панайотъ Хитовъ, Филипъ Тотю, дѣдо Иванъ Кулинъ, Илчо Марковъ, Симо Соколовъ, Хр. Македонски, Лазаръ Костовъ, Найдень Попъ Николовъ които зачудватъ Европа съ героизъма си. Отъ тѣхъ се отдѣля четата на Сидеръ Грънчарова, която влиза съ четата на Панайота въ България. Въ това време четата на поета — резолюционеръ Хр. Ботевъ, повдигнала враченско и подхранила освободителния духъ на България.

Въ същата 1876 година участвуватъ въ борбата и четите — отряди на Х. Петръ и Т. Вжлковъ капитанъ Ал. Филиповичъ, капитанъ Райчо Николовъ прапорщикъ Стояновъ, прапорщикъ Даканя Николаевъ, Никола Живковъ, капитанъ Поповъ. Тия отряди оказватъ най твърдата съпротива въ борбата съ грамаднитѣ турски пълчища.

Въ руско-турската война 1877—78 година българския народъ взема най дѣятелно участие за освобождението си. Епичната защита на Шипка е отзвука на всенародния освободителенъ духъ.

Берлинския конгресъ извърши най безчовечната неправда, като разскжса Сан-Стефанската България. Но събедителния духъ не загасна. Той още повече се възпламени. На 6 септември 1885 година обединителния духъ пламна и прок-